

การใช้ภาษาในการตั้งชื่อของคนไทย

ลักษณะการใช้ภาษาในการตั้งชื่อของคนไทยนั้นเป็นข้อมูลทางภาษาที่สะท้อนถึงลักษณะของสังคมไทยบางด้านได้เป็นอย่างดี เพราะคนไทยมีความประณีตในการเลือกสรรถ้อยคำที่ถือกันว่าเป็นมงคลนามมาตั้งเป็นชื่อให้แก่ลูกหลานของตน เหมือนดังที่ปรากฏความใน *เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน* ตอนตั้งชื่อขุนช้างว่า “ปู่” ย่าตายยสบายใจ จะให้ชื่อหลานไว้เป็นมงคล” ดังนั้นลักษณะการใช้ภาษาในการตั้งชื่อของคนไทยจึงมีคุณค่า นอกจากจะเป็นการเพิ่มพูนความรู้เรื่องวิถีการใช้ภาษาในชีวิตประจำวันด้านหนึ่งของคนไทยแล้ว ยังช่วยให้เกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องสภาพของสังคมไทยโดยเฉพาะในด้านคตินิยม ความเชื่อ และวิถีการดำเนินชีวิตบางประการด้วย นอกจากนี้ ยังอาจเป็นข้อมูลที่ช่วยชี้แนะการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงคตินิยม แนวทางการดำเนินชีวิตและการใช้ภาษาของคนไทยในสมัยปัจจุบันให้เป็นที่ไปในแนวทางที่มีส่วนช่วยสร้างสรรค์สังคมที่ผาสุกคิงามสอดคล้องกับวัฒนธรรมพื้นฐานที่ต่อเนื่องมาแต่อดีต

ในสมัยสุโขทัย ได้มีการรวบรวมรายชื่อคนทั่วไปจากศิลาจารึกซึ่งพบที่สุโขทัย ส่วนเป็นชื่อสมัยพระมหาธรรมราชาลิไท ประมาณระหว่าง พ.ศ. ๑๙00-๑๙๒๗ ได้ชื่อชาย ๗ ชื่อ ชื่อหญิง ๕ ชื่อ ชื่อเกือบทั้งหมดเป็นคำพยางค์เดียว ภาษาที่ใช้ น่าจะเป็นภาษาไทยทั้งหมด ซึ่งชื่อคนทั่วไปในสมัยสุโขทัยแสดงอุดมคติที่เด่นชัด ประการ คือ

๑. อุดมคติของความสัมพันธ์ฉันญาติ สะท้อนออกมาในรูปของการตั้งชื่อที่ระบุลำดับที่ของบุคคลในครอบครัว ดังเห็นได้จากชื่อ ไสคำ ไส แปลว่า สี่ ไสคำ หมายถึง นายคำผู้เป็นลูกคนที่สี่ ของครอบครัว ซึ่งลักษณะนี้ นิยมตลอดสมัย

๒. อุดมคติของความต้องการความมั่นคงและความรุ่งเรืองของสังคม ชื่อที่สื่อความหมายดังกล่าวนี้ ปรากฏในช่วงยุค “สร้างบ้านแปงเมือง” ก่อนที่จะตั้งกรุงสุโขทัยเป็นอิสระจากขอมและในช่วงต้น ๆ ของสมัยสุโขทัย ดังเห็นได้จากชื่อ จิต จอด มุง ผากอง ซึ่งแสดงความหมายของการ หุด มั่นคง รักษา ชื่อเรียง ซึ่งหมายถึงรุ่งเรือง

จากการวิเคราะห์ชื่อคนทั่วไปที่อาศัยอยู่ในเมืองหลวงสมัยอยุธยาและธนบุรี จำนวนชื่อชาย ๕๕ ชื่อ ชื่อหญิง ๙๒ ชื่อ ได้พบว่ามีลักษณะการใช้ภาษา ดังนี้ ในเรื่องจำนวนพยางค์ ใช้ระหว่าง ๑-๒ พยางค์ ไม่แตกต่างจากสมัยสุโขทัยมากนัก ส่วนภาษาที่ใช้ส่วนใหญ่เป็นภาษาไทย ชื่อชายร้อยละ ๖๕ ชื่อหญิงร้อยละ ๘๓.๗ ชื่อชายเป็นภาษาบาลีสันสกฤตร้อยละ ๑๔.๘ ชื่อหญิงร้อยละ ๘.๗ ที่เหลืออีกร้อยละ ๑๑ สำหรับชื่อชาย และร้อยละ ๕.๔ สำหรับชื่อหญิงเป็นภาษาบาลีสันสกฤตผสมภาษาไทย

ชื่อคนทั่วไปสมัยอยุธยาและธนบุรีส่วนใหญ่มีความหมายแสดงรูปธรรม กิริยาอาการ และลักษณะที่เห็นหรือสัมผัสได้รวมแล้วประมาณร้อยละ ๗๕.๕ สำหรับชื่อชาย และร้อยละ ๗๕.๗ สำหรับชื่อหญิง ดังเห็นได้จาก ชื่อต้นไม้ ดอกไม้-จัน บัว ใฝ่ สมอ ชื่อสัตว์-นก แมว ไร ชื่อของใช้-นวม เสม ชื่อกิริยาอาการ-มา ผูก ชื่อชายมีความหมายที่เป็นแนวความคิดเพียงร้อยละ ๒๔.๕ และชื่อหญิงเพียงร้อยละ ๒๐.๗ ดังเห็นได้จาก จรูญ จำรัส ชัยลักษณะดังกล่าวสะท้อนถึงปรัชญาการดำเนินชีวิตว่ามีความคิดและการดำรงอยู่ที่เป็นเอกภาพกับสภาวะแวดล้อมทั้งสิ่งที่มีชีวิตและสิ่งที่ไม่มีชีวิต

ในเวลาต่อมา ชื่อคนทั่วไปในสมัยรัตนโกสินทร์ภายใต้การปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช เฉพาะในช่วง สมัยรัชกาลที่ ๑ ถึงรัชกาลที่ ๕ ที่รวบรวมมาศึกษามีจำนวนชื่อชาย ๑,๓๓๒ ชื่อ ชื่อหญิงจำนวน ๑,๐๐๒ ชื่อ ในเรื่องของ จำนวนพยางค์ ถึงแม้ว่าจะมีชื่อที่มีจำนวน ๓ พยางค์ สำหรับชื่อชาย และ ๓-๔ พยางค์สำหรับชื่อหญิงอยู่บ้างซึ่งไม่มีในชื่อ คนทั่วไปในสมัยสุโขทัย อโยธยา และธนบุรี

ในด้านภาษา มีการใช้ภาษาไทยมากกว่าสมัยอโยธยาและธนบุรีและมีภาษาซึ่งเพิ่มเข้ามาในการตั้งชื่อคนไทยทั่วไป สมัยนี้ คือ ภาษาเขมร ซึ่งยังมีจำนวนน้อยอยู่ แต่ก็สะท้อนถึงอิทธิพลของวัฒนธรรมเขมรที่มีในวัฒนธรรมไทยในช่วงสมัย ดังกล่าว

ในด้านความหมาย ชื่อส่วนใหญ่มีความหมายแสดงรูปธรรม กิริยาอาการ และลักษณะต่าง ๆ ที่เห็นและสัมผัสได้ ชัดเจน ส่วนจำนวนชื่อที่มีความหมายสื่อแนวความคิดมีจำนวนร้อยละน้อยกว่าในสมัยอโยธยา นอกจากนี้ ความหมายของ ชื่อสมัยรัตนโกสินทร์ซึ่งไม่มีในสมัยที่ผ่านมา คือ ความหมายเกี่ยวกับวงศ์ตระกูล วันเวลา อาการเคลื่อนไหวต่าง ๆ ลักษณะเสียงและลักษณะรส

ตัวอย่างความหมายของชื่อคนทั่วไปในสมัยรัตนโกสินทร์ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช ได้แก่ ชื่อที่มีความ หมายถึงธรรมชาติ(พระอาทิตย์ แสงสว่าง พระจันทร์ แสงจันทร์ เย็น ชุ่ม) ชื่อธาตุ(ทอง แก้ว นิล พลอย) ชื่อสถานที่(ดง นนา ไพร เรือน แพ) ชื่อกิริยาอาการเคลื่อนไหว(มา ผูก รวม) ชื่อที่เกี่ยวข้องกับรูปร่างลักษณะท่าทางและลักษณะงามดูสวย ซ้อย เจียม เปิ่น ยิ้ม จิว น้อย) ชื่อรส(เอม) ชื่อกลิ่น(เหม็น)

จะเห็นได้ว่าการตั้งชื่อนี้ เริ่มมีการคำนึงถึงความเชื่อในเรื่องของความฝัน การคำนวณวันเดือนปี และคนรักไป สัมพันธ์กับเหตุการณ์สำคัญของบ้านเมือง นอกจากนี้ ยังตั้งชื่อตามรูปลักษณะของผู้เป็นเจ้าของชื่อ และมีความเชื่อว่า ชื่อ ที่ดีเป็นมงคลนั้นจะช่วยแก้ปัญหาความเดือดร้อนในชีวิตให้ทุเลาลงได้

ในช่วงสมัยประชาธิปไตยช่วงต้นจากการศึกษาชื่อคนทั่วไป ชาย ๑,๓๘๓ ชื่อ หญิง ๑,๕๒๔ ชื่อ ในช่วงต้นสมัย ประชาธิปไตยระหว่าง พ.ศ. ๒,๔๗๕-๒๔๘๖ พบว่า มีชื่อที่มีความยาว ๔-๕ พยางค์อยู่บ้างแต่ก็เป็นจำนวนน้อย มีการเพิ่ม การใช้คำบาลีสันสกฤตมากขึ้น แต่ก็ยังคงใช้ภาษาไทยมากที่สุดเหมือนกับสมัยอื่นที่ผ่านมาแต่ลดจำนวนการใช้ ภาษาไทยลง

ในด้านความหมาย ยังปรากฏชื่อที่แสดงคตินิยมตามแบบเดิมไม่ใช่น้อย ส่วนลักษณะการตั้งชื่อในสมัยที่แตกต่าง จากยุคสมัยที่ผ่านมา น่าจะได้พิจารณาเป็น ๒ ประเด็น คือ อย่างหนึ่งเป็นชื่อที่มีความหมายส่วนใหญ่ตามแบบเดิม แต่มี ลักษณะใหม่เพิ่มเข้ามาแทรก อีกอย่างหนึ่งเป็นลักษณะซึ่งไม่ปรากฏในแบบของการตั้งชื่อแบบเดิม ดังเห็นได้จาก ชื่อ อวัยวะร่างกาย(แกละ เปีย จอน) ชื่อสถานที่(นิคม ชาติ สยาม สวิท) ชื่อคน(นรา ประชา) ชื่อของใช้(สมุด แฟ้ม) ชื่อ นามธรรม(สุทัศน์ โสภา ศรีประไพ เสงี่ยมศรี) ลักษณะท่าทาง(แก้ว กล้า อองอาจ) ชื่อที่แสดงความหมายในเรื่องอำนาจ

ชัยชนะ การสงคราม(เฉลิมพล ณรงค์ กริช) ชื่อเทพเจ้าของพราหมณ์(นรินทร์ อินทร์ ประเมษฐ์ พัทรี) ชื่อที่แสดงความหมายเกี่ยวกับความรู้ ความฉลาด การศึกษา(โกวิท ปรีชา เวทย์)

เมื่อเข้าสู่สมัยปัจจุบัน ลักษณะการใช้ภาษาในการตั้งชื่อของคนทั่วไปได้วิวัฒนาการจากลักษณะการใช้ภาษาในการตั้งชื่อในสมัยประชาธิปไตยช่วงต้นมาจนถึงระดับที่ไม่เหลือเค้าของคตินิยมเดิมที่มีมาแต่สมัยอยุธยา มีผลทำให้ชื่อของคนทั่วไปในสมัยปัจจุบันมีลักษณะที่แตกต่างจากชื่อของคนทั่วไปในสมัยอื่นที่ผ่านมามาก กล่าวคือ

ในเรื่องของจำนวนพยางค์มีชื่อที่มีความยาวถึง ๖ พยางค์บ้าง ส่วนในเรื่องของภาษา นิยมใช้ชื่อที่เป็นคำในภาษาบาลีสันสกฤตอย่างมาก นอกจากนี้ ในด้านความหมาย ชื่อชายส่วนใหญ่มีความหมายแสดงอำนาจ ชัยชนะ ส่วนชื่อหญิงส่วนใหญ่มีความหมายแสดงความงาม ความหมายที่นิยมรองลงมาทั้งชื่อชายและหญิง คือความหมายแสดงความเจริญ ศิริ มงคล ชื่อที่เกี่ยวกับบุญนิยมใช้น้อยลง แต่นิยมความเจริญที่เป็นชื่อเสียงเกียรติยศ ศิริ และพรมากกว่า นอกจากนี้ ก็ยังเพิ่มความนิยมความหมายที่เกี่ยวกับคุณลักษณะความประพฤติต่าง ๆ ที่นิยมมากที่สุด คือคุณลักษณะในเรื่องความรู้ ความฉลาด

ในสมัยปัจจุบันในการเลือกสรรภาษามาตั้งชื่อลูกหลานของตนได้ว่ามีที่นิยมทำกันอยู่ ลักษณะ ดังต่อไปนี้คือ ลักษณะที่หนึ่ง เป็นลักษณะที่นิยมกันมากที่สุดคือ เลือกใช้ภาษาในการตั้งชื่อให้ถูกต้องตามคัมภีร์มัททกษา ปกรณ์ ซึ่งคนไทยถือว่าเป็นตำราโหราศาสตร์ของไทย ดังตัวอย่างจดหมายที่มีผู้เขียนไปขอให้เสถียรพงษ์ วรรณปก ตั้งชื่อให้และนำมารวมพิมพ์ไว้ใน *ชื่ออันสำคัญไฉน* : “ลูกสาวเกิดวันจันทร์ มีชื่อว่า วนิดา แต่ไม่ค่อยชอบ อีกร้อยคนทั่วว่าวันจันทร์ห้ามมีสระ ช่วยตั้งให้ใหม่ด้วย”

ลักษณะที่สอง นิยมให้เอาชื่อพ่อกับแม่มาผสมกันเป็นชื่อลูก หรือให้ชื่อลูกมีตัวอักษรของพ่อชื่อแม่ไว้ด้วย เช่น พ่อชื่อ ชिरศักดิ์ แม่ชื่อ กัลยา ตั้งชื่อลูกว่า กัลยชिरา

ลักษณะที่สาม นิยมให้เป็นชื่อที่ “เก๋ ไม่ซ้ำ แบบใคร “ทันสมัย “แปลก” เช่น รรรรรร อ่านว่า ระ-รัน-รา และ ฎฎฎฎ อ่านว่า คะ-ดี-คา

ลักษณะที่สี่ นิยมให้มีความหมายดี จุดประสงค์นี้ มีน้อยกว่าจุดประสงค์ ลักษณะข้างต้น ในจำนวนที่น้อยนี้ปรากฏว่า ความหมายเกี่ยวกับความฉลาด ความรู้ เป็นสิ่งที่นิยมมากที่สุด ความต้องการความหมายที่แสดงคุณธรรมด้านต่าง ๆ มีน้อย เท่าที่ปรากฏเป็นตัวอย่างเป็นคนหนึ่งตั้งชื่อเล่นให้แก่ลูกว่า “ไผ่” ด้วยเหตุผลว่า “คิดว่าจะได้ไม่แข็งนัก ไม่อ่อนนัก รู้จักดูแลตามลม ปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ได้ดี และได้ตั้งชื่อจริงให้แก่ลูกว่า “รัมภ์รดา” แปลว่า “ไผ่” เช่นกัน

นอกจากนี้ การตั้งชื่อที่คำนึงถึงความหมายที่ดีงามโดยเฉพาะคุณธรรมซึ่งช่วยให้เจ้าของชื่อและผู้อื่นที่เกี่ยวข้องมีชีวิตที่เป็นสุข เช่น ชื่อเกี่ยวกับความรัก ความมีไมตรี ความอ่อนโยน ความอดทน การให้อภัย ความซื่อสัตย์ เป็นต้น ก็จะช่วยให้เจ้าของชื่อ รวมทั้งผู้ที่ได้ยินได้ฟังชื่อเกิดความสำนึกในคุณธรรมเหล่านั้นได้ อ้อ! ไรก็ตาม ชื่อที่มีความหมายในด้านคุณธรรมนี้ ยังมีจำนวนน้อยมากเมื่อเทียบกับชื่อที่มีความหมายที่เป็นเดช” และ “ศรี”

อ้างอิง: สุภาพรณ ฌ บงช้าง. (2529). การใช้ภาษาในการตั้งชื่อของคนไทย. กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่
งานวิจัย